

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

_____ проф. Лазаренко Н.І.
« ____ » _____ 2021 р.

ПРОГРАМА І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
із «ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ»
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
для вступників на базі неповної вищої освіти
(ОКР «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»)
за спеціальністю: 011 Освітні, педагогічні науки

Голова предметної комісії

доц. Пінаєва О.Ю.

ВІННИЦЯ–2021

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахового вступного випробування розроблена для вступників, які бажають здобути освітній ступінь бакалавр на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст. Програма вступного випробування передбачає визначення рівня засвоєння теоретичних знань, сформованості умінь і навичок практичної діяльності абітурієнта. Програма побудована з врахуванням основних тем фахових дисциплін теоретичного і практичного спрямування, які абітурієнт вивчав, здобуваючи ОКР «молодший спеціаліст».

Володіння основними засадами педагогічної роботи охоплює:

- сформованість знань про зміст, завдання та принципи педагогічної роботи як науки та практичної діяльності;
- застосування теоретичних знань в практичній діяльності;
- наявність умінь налагоджувати гармонійні стосунки з різними категоріями вихованцям на основі поваги до дітей якнайвищої цінності;
- наявність наукового світогляду;
- сформованість емоційно-ціннісного ставлення до себе, інших людей, загальнолюдських цінностей.

ІІ. ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ

Форма проведення – усний іспит. Абітурієнт обирає один із запропонованих екзаменаційних білетів, у якому передбачено три питання. Питання рівноцінні за ступенем складності. Відповіді подаються у письмовій формі.

ІІІ. ПРОГРАМА ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Педагогіка як наука. Предмет і завдання педагогіки, її основні функції та категорії. Система педагогічних наук: загальна педагогіка, вікова педагогіка, професійна педагогіка, спеціальна педагогіка, предметні методики, історія педагогіки, порівняльна педагогіка. Поняття андрагогіки, її об'єкт, предмет, завдання. Андрагогіка в системі педагогічних наук.

Місце педагогіки в системі антропологічних наук. Зв'язок педагогіки з психологією, фізіологією, соціологією, філософією та іншими науками. Педагогічна наука і практика.

Методи педагогічних досліджень. Спостереження. Метод експертних оцінок. Експеримент. Опитувальні методи: бесіда, інтерв'ю, анкетування. Якісні методи: аналіз результатів діяльності, документації, контент-аналіз. Методи математичного аналізу даних.

Розвиток, соціалізація і виховання особистості. Людина як біологічна істота. Поняття про особистість. Особистість як об'єкт і суб'єкт виховання. Структура особистості. Психічний розвиток і дозрівання. Фактори розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Вплив середовища на розвиток особистості. Фактори соціалізації особистості. Роль виховання у розвитку особистості. Роль активності в розвитку особистості. Самовиховання. Теорії розвитку особистості: біогенетичні, соціогенетичні, теорії взаємодії двох факторів, конвергенції, персоналістичні.

Педагогічний процес, його особливості, закономірності та принципи, структура (цільовий, мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольно-регулюючий, результативний компоненти). Виховання як особливий вид діяльності. Цілі педагогічного процесу: загальна мета, основні напрями виховання, завдання, оперативні цілі. Зв'язок між цілями і результатами педагогічного процесу.

Поняття мети виховання. Конкретизація в меті виховання ідеалів особистості, колективу суспільства. Виховний ідеал. Фактори, що впливають на формування мети виховання. Етапи конкретизації мети виховання. Напрями виховання: розумове, моральне, естетичне, національне, трудове, фізичне. Контроль і оцінка результатів навчально-виховного процесу. Питання мети та

всєбічного розвитку особистості в Державній національній програмі «Освіта», Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті. Утвердження національної системи виховання. Національний тип особистості.

Учитель як суб'єкт педагогічного процесу. Специфіка педагогічної діяльності та її вимоги до особистості вчителя. Педагогічні здібності, особистісні якості педагога. педагогічне спілкування, його функції. Стилї педагогічного керівництва: авторитарний, демократичний, ліберальний. Стилї педагогічного спілкування. Авторитет учителя, умови його формування.

Етнопедагогіка як наука. Народна педагогіка. Методи етнопедагогічних досліджень. Загальнолюдський та національний компоненти етнопедагогіки. Структура етнопедагогіки як науки. Українська етнопедагогіка на сучасному етапі розбудови національної системи освіти. Народна педагогіка як сучасний ефективний засіб формування національної свідомості учнів, гуманізації та демократизації виховного процесу школи. Виховання патріота незалежної України — основна мета народної педагогіки сьогодні. Внесок українського народу в світову педагогічну культуру.

Характеристика нормативно-правової бази розвитку освіти в Україні.

Поняття про дидактику. З історії її розвитку. Я.А. Коменський як засновник дидактики. Вагомий внесок Ж.-Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, Й. Гербарта, А. Дістервега, К.Д. Ушинського, Д. Дьюї у розвиток дидактики. Основні категорії дидактики: навчання, освіта і самоосвіта, мета, принципи, методи і форми навчання. Завдання дидактики на сучасному етапі її розвитку. Предмет та етапи становлення дидактики. Структура інструментальної сфери особистості (знання, уміння, навички, здібності).

Процес навчання. Структура навчання. Зв'язок між навчанням і пізнавальним розвитком особистості. Дидактичні системи: традиційна, педоцентрична. Сучасні дидактичні концепції. Особистісно орієнтовані концепції навчання.

Закони навчання: закон соціальної зумовленості цілей, змісту, форм та методів навчання; закон взаємозв'язку творчої самореалізації учня та освітнього середовища; закон взаємозв'язку навчання, виховання та розвитку; закон зумовленості результатів навчання характером освітньої діяльності учнів; закон цілісності та єдності освітнього процесу, залежність ефективності навчання від об'єктивних і суб'єктивних чинників (І.Ф. Харламов, Ю.К. Бабанський, І.П. Підласий).

Мотивація учіння. Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні.

Етапи та рівні засвоєння знань. Формування понять. Дидактичні основи формування умінь і навичок. Поняття про принципи навчання. Походження принципів навчання. Закономірності пізнавального розвитку особистості як наукова основа принципів навчання. Характеристика принципів навчання: принцип систематичності та послідовності; принцип наочності; принцип свідомості та активності учнів; принцип доступності; принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок; принцип науковості; принцип зв'язку навчання з життям, теорії з практикою; принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Поняття про цілі і зміст навчання. Компоненти змісту навчання: досвід пізнавальної діяльності, практичний досвід, досвід творчої діяльності, досвід ціннісного ставлення до дійсності.

Навчальні плани: базовий, типовий, робочий. Інваріантна і варіативна складова навчальних планів. Стандартизація змісту навчання. Державний стандарт змісту освіти. Навчальна програма. Способи структурної побудови навчальних програм: лінійний, концентричний, спіральний. Підручники і посібники. Вимоги до шкільного підручника.

Теорії змісту навчання: дидактичний матеріалізм, дидактичний формалізм, дидактичний утилітаризм, дидактичний екземпляризм.

Сучасні педагогічні проблеми раціональної організації навчального процесу, його теоретико-методичне забезпечення у нових типах шкіл. Вимоги до уроку у школах-гімназіях, ліцеях, коледжах, особливості уроків в авторських школах і школах-комплексах. Шляхи модернізації сучасних уроків у напрямку індивідуалізації та диференціації навчання.

Зв'язок між методами і засобами навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання. Класифікації методів навчання.

Поняття про проблемне завдання і проблемну ситуацію. Типи проблемних ситуацій. Правила та способи створення проблемних ситуацій. Етапи розв'язання проблемного завдання. Оцінка ефективності проблемного навчання. Програмоване навчання. Типи програм і принципи їх

побудови.

Типологія і характеристика засобів навчання. Використання комп'ютерів у навчанні. Критерії добору і поєднання методів навчання.

Поняття про технологію навчання. Особливості технології навчання. Технологія формулювання діагностичних навчальних цілей. Критеріальне оцінювання як основа технологічного навчання. Відтворюваний навчальний цикл: постановка загальної мети навчання, конкретизація загальної мети, діагностична оцінка знань і умінь учнів, застосування навчальних методів і процедур, оцінювання результатів навчання. Технологія повного засвоєння навчального матеріалу. Переваги і недоліки технологічного підходу до навчання.

Поняття про форму організації навчання. Історичний розвиток загальних форм організації навчання. Класно-урочна система навчання, її переваги і недоліки. Альтернативні системи навчання: мангеймська, батавська, Дальтон-план, план Трампа.

Індивідуалізація навчання та шляхи її здійснення: диференціація, внутрікласна індивідуалізація, індивідуалізація темпу навчання (акселерація, ретардація).

Урок як основна форма навчання у школі. Класифікація уроків. Типи уроків за дидактичною метою: урок вивчення нового матеріалу, урок вдосконалення знань, умінь і навичок, урок узагальнення і систематизації знань, контрольний урок, комбінований урок. Структура різних типів уроку. Загальнодидактична і методична підструктура уроку.

Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, індивідуальна. Способи організації групової навчальної діяльності учнів. Способи створення навчальних груп. Етапи підготовки вчителя до уроку. Аналіз уроку. Позаурочні та позашкільні форми організації навчання: домашня робота, семінар, екскурсія, факультатив, консультація, гурток.

Контроль навчання: функції і види контролю. Критерії оцінювання успішності учнів. Дидактичні вимоги до оцінювання успішності. Методи контролю навчання. Дидактичні тести, їх види. Переваги і обмеження дидактичних тестів. Форми тестових завдань: відкриті і закриті завдання. Етапи і вимоги до створення дидактичних тестів. Оцінювання навчальних досягнень учнів. Загальні критерії оцінювання успішності. Рівні навчальних досягнень учнів. Вимоги до перевірки і оцінювання успішності учнів.

Інноваційні напрями розвитку дидактики.

IV.ПЕРЕЛІКЗАПИТАНЬ

- 1.Педагогіка як наука про виховання людини. Виникнення і становлення педагогіки.
2. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
3. Методи педагогічних досліджень.
4. Учень як об'єкт і суб'єкт виховання. Структура особистості.
5. Роль біологічного фактору в розвитку особистості.
6. Роль соціального фактору в розвитку особистості.
7. Роль виховання у розвитку особистості. Натуралістична і технократична концепції виховання.
8. Теорії розвитку особистості.
9. Педагогічний процес, його структура.
10. Мета виховання, її розвиток в історії педагогіки. Ієрархія виховних цілей.
11. Моральне виховання учнів.
12. Трудове виховання і професійна орієнтація учнів.
13. Національне виховання учнів.
14. Естетичне виховання учнів.
15. Фізичне виховання учнів.
16. Вимоги до особистості вчителя. Педагогічні здібності.
17. Педагогічне спілкування, його функції. Стили педагогічного спілкування.
18. Авторитет учителя та умови його формування.
19. Дидактика, її функції та завдання. Виникнення і розвиток дидактики. Актуальні проблеми сучасної дидактики.

20. Дидактичні системи.
21. Процес навчання, його структура та етапи.
22. Зв'язок між навчанням і пізнавальним розвитком особистості.
23. Принципи навчання, їх характеристика.
24. Мотивація учіння, дидактичні умови її формування.
25. Зміст освіти. Навчальний план, навчальна програма, підручник, посібник.
26. Теорії змісту освіти.
27. Етапи та рівні засвоєння знань.
28. Метод і прийом навчання. Класифікація методів навчання. Вибір оптимальних методів

навчання.

29. Словесні, наочні та практичні методи навчання.
30. Методи навчання за характером пізнавальної діяльності учнів.
31. Правила і способи створення проблемних ситуацій у навчанні.
- 398
32. Програмоване навчання. Типи програм і принципи їх побудови.
33. Типологія і характеристика засобів навчання. Використання комп'ютерів у навчанні.
34. Контроль навчання, його функції і види.
35. Методи контролю навчання. Тести успішності. Форми тестових завдань.
36. Критерії та вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів.
37. Форми організації навчання. Історичний розвиток форм навчання.
38. Індивідуалізація та диференціація навчального процесу.
39. Урок як основна форма організації навчання у сучасній школі. Типологія і структура

уроків.

40. Підготовка вчителя до уроку.
41. Форми організації навчальної діяльності учнів на у році.
42. Позаурочні і позашкільні форми організації навчання.
43. Домашня робота учнів, її дидактичні функції і правила організації.
44. Виховання як компонент педагогічного процесу, його особливості. Етапи виховання.
45. Вихованість особистості. Показники та методи діагностування вихованості учнів.
46. Принципи виховання, їх характеристика.
47. Метод і прийом виховання. Класифікація методів виховання.
48. Методи виховання через вплив на свідомість вихованця.
49. Методи виховання через вплив на підсвідомість вихованця.
50. Методи виховання через організацію діяльності та поведінки вихованців.
51. Методи оцінювання і корекції поведінки вихованців.
52. Форма виховання. Типологія форм виховання, їх характеристика. Технологія підготовки

і проведення виховного заходу.

53. Колектив, його ознаки та етапи розвитку. Педагогічне керівництво формуванням колективу.

54. Виховання особистості в колективі. Розробка теорії колективу в працях А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського.

55. Організація самовиховання учнів.

56. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні дітей.

57. Виховання школярів у дитячих і молодіжних самодіяльних організаціях.

58. Поняття про важковиховуваність. Типи важковиховуваних дітей. Корекція важковиховуваності.

59. Методична робота в школі, її зміст і форми.

60. Планування навчально-виховної роботи в школі.

61. Система освіти в Україні. Державні та місцеві органи управління освітою.

V. КРИТЕРІЙ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання знань під час складання вступного іспиту до бакалаврату:

ECTS – А (180-200 балів) ставиться, якщо під час відповіді на питання екзаменаційного білету продемонстровано професійну ерудицію у галузі педагогіки, поінформованість щодо найбільш важливих педагогічних ідей, які висловлювалися в минулому та сьогоденні, володіння поняттєво-категоріальним апаратом сучасної педагогіки; виявлено науково-аналітичні здібності, здатність виокремлювати педагогічні факти, явища, події й описувати їх мовою педагогічної науки, використовувати теоретичні знання як основу й метод пізнання, бачити проблеми для здійснення актуальної науково-педагогічної діяльності, комбінувати знання для більш глибокого розуміння проблем і збагачення професійних знань. Відповіді на всі питання білету та додаткові запитання мають повний, ґрунтовний, вичерпний характер.

ECTS – В (160-179 балів) ставиться за умови, якщо в цілому розкрито зміст питань, показано загальну наукову ерудицію, науково-аналітичні здібності, проте не виявлено та не обґрунтовано сучасні проблеми в розвитку педагогіки, не розкрито власне бачення шляхів їх вирішення.

ECTS – С (130-159 балів) ставиться вступникові до аспірантури, який розкрив основний зміст питань, однак припустився окремих неточностей у трактуванні провідних науково-педагогічних категорій, концепцій та тенденцій розвитку освіти.

ECTS – D (100-129 балів) ставиться у випадку, якщо вступником не показано розуміння основних питань педагогіки та історії педагогіки, не розкрито зміст основних педагогічних понять, категорій, закономірностей і шляхів розвитку педагогічної науки.

ECTS – Е (70-99 балів) ставиться за слабкі знання матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності їх викладу, немає відповіді на додаткові запитання.

ECTS – FХ (40-69 балів) ставиться за незнання значної частини матеріалу, суттєві помилки у відповідях на основні та додаткові питання.

ECTS – F (1-39 балів) незнання фактичного матеріалу, відсутність відповіді.

VI. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зайченко І. Педагогіка: Підручник К.: 3-є видання перероблене та доповнене Вид-во Ліра К, 2016. 608 с.
2. Пащенко М.І. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. К.: Видавничий центр ЦУЛ 2019, 228 с.
3. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. [3-є вид., стер.]. Київ: Академвидав, 2009. 559 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка: навч. посіб. [4-те вид., стер.]. Київ: Академвидав, 2012. 615 с.
5. Даниленко М.В., Даниленко Л.І. Педагогічні задачі: Навч. посібник. К.: Вища шк., 2011.
6. Державна національна програма “Освіта”: Україна ХХІ ст. Освіта. 1993. № 44, 45, 46. С. 15-17.
7. Дидактика средней школы. Под ред. М.Н.Скаткина. М., 2012. 365 с
8. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. К.: Знання, 2017. 353с.
9. Практикум з педагогіки: [навч.-метод. посіб. / Антонова О. Є. та ін.]; за заг. ред. О. А. Дубасенюк; М-во освіти і науки України, Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. [3-те вид., допов. і перероб.]. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 545 с.
10. Теоретичні основи педагогіки. Під ред. О.І.Вишневецького. Дрогобич, Відродження, 2011. 285 с.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і професійної освіти
протокол № 9 від 16 лютого 2021 року

Голова предметної комісії _____ доц. Пінаєва О.Ю.